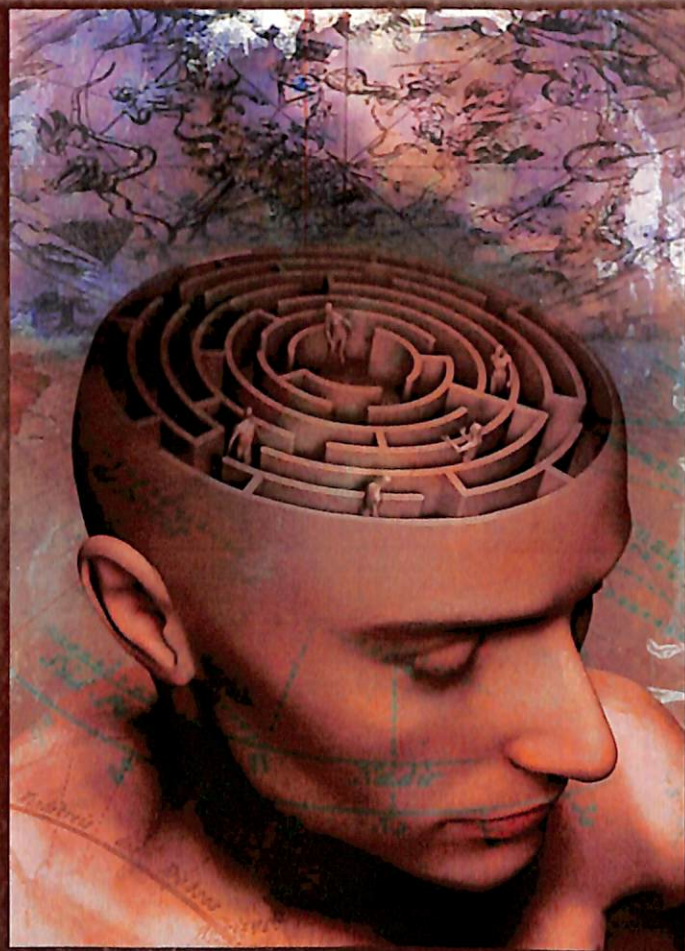

ФІЛОСОФІЯ

ПІДРУЧНИК

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОВІТРЯНИХ СИЛ імені ІВАНА КОЖЕДУБА

ФІЛОСОФІЯ
**(філософія, релігієзнавство, логіка,
етика і естетика)**

Підручник

3-тє видання, перероблене та доповнене

За загальною редакцією професорів
П. В. Квіткіна, О. Ю. Панфілова

БІБЛІОТЕКА ХУПС

№ 130934/001

НАВЧАЛЬНИЙ ФОНД

Харків
2018

УДК 1(075.8)
Ф56

Затверджено до видання вченою радою Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба як підручник для курсантів та студентів (протокол № 19 від 19.12.2017)

Авторський колектив: *О. Ю. Панфілов, докт. філософ. наук, проф.; П. В. Квіткін, канд. філософ. наук, проф.; М. П. Требін, докт. філософ. наук, проф.; О. П. Дзьобань, докт. філософ. наук, проф.; О. В. Громико, канд. філософ. наук, доцент; І. В. Дятлова, канд. філософ. наук; Л. О. Петрова, канд. філософ. наук.*

Рецензенти: *В. О. Чернісенко, докт. філософ. наук, проф., завідувач кафедри філософії Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»; О. С. Алексанорова, докт. філософ. наук, проф., декан історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка.*

Філософія (філософія, релігієзнавство, логіка, етика і естетика) :
Ф56 підручник / О. Ю. Панфілов, П. В. Квіткін, М. П. Требін та ін. : за заг. ред. П. В. Квіткіна, О. Ю. Панфілова. 3-тє вид., переробл. та допов. Х. : ХНУПС, 2018. – 420 с.

ISBN 978-966-468-060-5

У підручнику викладені основні філософські проблеми, що сприяють формуванню у майбутніх офіцерів загальнокультурних і професійних компетентностей, здатності до ефективного вирішення завдань військово-професійної діяльності, оволодіння культурою мислення, застосування законів розвитку природи, суспільства і мислення на основі філософського осмислення даних фундаментальних, соціально-гуманітарних, військових наук. Розкрито вплив філософських знань на розвиток творчого і критичного мислення офіцерських кадрів, на формування цілісного уявлення про війну і мир, місця армії в забезпеченні національної та воєнної безпеки країни, на розвиток здатності самостійного аналізу соціальних і військових проблем, на формування лідерських і організаторських якостей, оволодіння сучасним стилем управління військами. Вперше у підручнику з філософії детально досліджено соціально-філософські та світоглядно-культурологічні виміри гібридної війни як феномену буття сучасного соціуму.

1-ше видання підручника “Філософія” вийшло друком у 2001 році.

2-ге видання підручника “Філософія” вийшло друком у 2011 році.

УДК 1(075.8)

ISBN 978-966-468-060-5

© Харківський національний університет
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, 2018

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

- 7 -

КРЕДИТНИЙ МОДУЛЬ 1

- 9 -

Блок змістових модулів 1

Історія філософії і її значення для формування філософської культури військових кадрів

Змістовий модуль 1.1. Філософія, коло її проблем, роль у житті суспільства та збройних сил

- 11 -

1. Філософія, її предмет і особливості, коло проблем (11). 2. Функції філософії, її структура (15).

Змістовий модуль 1.2. Історія розвитку філософської думки: загальна характеристика

- 20 -

1. Філософія античності (20). 2. Філософська думка Середньовіччя (29). 3. Філософія епохи Відродження (37). 4. Філософія Нового часу (XVII-XVIII ст.) (40). 5. Основні тенденції філософії XIX ст. (48).

Змістовий модуль 1.3. Розвиток сучасної філософської думки

- 59 -

1. Філософські напрямки класичної спрямованості (59). 2. Некласична філософія XX - XXI ст. (63).

Змістовий модуль 1.4. Українська філософія: традиції та особливості

- 74 -

1. Філософська думка Київської Русі (74). 2. Особливості розвитку філософії в Україні у XV - XXI ст. (78).

Блок змістових модулів 2

Проблеми онтології та їхнє значення для військової теорії та практики

Змістовий модуль 2.1. Буття як філософська проблема, її значення для військової теорії та практики

- 98 -

1. Проблеми буття в філософії: історія становлення та сучасні уявлення (98). 2. Матерія, її властивості, атрибути та основні форми існування (111).

Змістовий модуль 2.2. Концепції розвитку, їхнє значення для військової теорії та практики

- 128 -

1. Діалектика як загальна теорія розвитку (128).
2. Принципи діалектики та їхнє значення для військової теорії та практики (130).
3. Основні закони діалектики та їхній прояв у військовій справі. (133).
4. Система категорій діалектики та їхнє значення для військової теорії та практики (145).
5. Альтернативні концепції розвитку (156).

Блок змістових модулів 3

Проблеми гносеології та їхнє значення для військової теорії та практики

Змістовий модуль 3.1. Філософське вчення про свідомість як відображення і діяльність, його значення для теорії та практики військового навчання та виховання

- 160 -

1. Походження та сутність свідомості (160).
2. Структура та функції свідомості (169).
3. Суспільна свідомість: поняття та структура (174).
4. Значення філософського вчення про суспільну свідомість для морально-психологічного забезпечення підготовки та застосування військ (178).

Змістовий модуль 3.2. Сутність теорії пізнання. Специфіка військово-наукового пізнання

- 184 -

1. Проблема пізнання у філософії (184).
2. Військово-наукове пізнання: специфіка, методи, форми (191).

КРЕДИТНИЙ МОДУЛЬ 2

- 203 -

Блок змістових модулів 4

Основи соціальної філософії та їхнє значення для військової теорії та практики

-205 -

Змістовий модуль 4.1. Проблема людини у філософії, її значення для теорії та практики військового навчання та виховання

- 205 -

1. Людина та її походження як предмет філософії (205).
2. Філософські проблеми життя та смерті людини (212).

**Змістовий модуль 4.2. Соціально-філософська концепція суспільства,
її значення для військової теорії та практики**
- 223 -

1. Походження, сутність та зміст суспільства (223).
2. Суспільний прогрес та його критерії (248).
3. Цінності та ціннісні орієнтації, їхня роль у житті суспільства та життєдіяльності збройних сил (253).

Змістовий модуль 4.3. Війна та мир як суспільні явища
- 262 -

1. Філософсько-соціологічне осмислення сутності, причинності та соціального характеру війн (262).
2. Гібридна війна як феномен буття сучасного соціуму: соціально-філософські та світоглядно-культурологічні виміри (277).
3. Сучасна філософсько-соціологічна концепція миру (281).

Блок змістових модулів 5
Релігієзнавство
-289-

Змістовий модуль 5.1. Сутність і походження релігії, її місце у житті суспільства та збройних сил
- 291 -

1. Релігієзнавство – галузь гуманітарного знання (291).
2. Сутність і походження релігії, її місце в житті суспільства та збройних сил (295).

**Змістовий модуль 5.2. Світові релігії: буддизм, християнство, іслам.
Сучасні нетрадиційні релігійні культури**
- 306 -

1. Основні риси та особливості світових релігій (306).
2. Сучасні нетрадиційні релігійні культури (327).

Блок змістових модулів 6
Логіка
- 331 -

Змістовий модуль 6.1. Предмет логіки, основні закони мислення та їхнє значення для діяльності військових кадрів

1. Предмет і структура формальної логіки (333).
2. Загальна характеристика законів мислення (339).

**Змістовий модуль 6.2. Форми мислення (поняття, судження, умовивід)
та їхнє значення для діяльності військових кадрів**

- 348 -

1. Поняття: характеристика та види понять (348).
2. Судження: характеристика, склад і види (356).
3. Умовивід та його види (363).

Блок змістових модулів 7

Етика та естетика

- 369 -

**Змістовий модуль 7.1. Етика як наука. Мораль: моральна регуляція
й особливості її прояву у сфері військової діяльності**

- 371 -

1. Предмет і завдання етики, її місце в системі інших наук (371).
2. Походження та сутність моралі, її структура та функції (375).
3. Моральна регуляція та специфіка її прояву в умовах військової діяльності (383).

**Змістовий модуль 7.2. Природа та сутність етичних категорій.
Категорії військової етики та їхнє значення для виховання
військовослужбовців Збройних сил України**

- 389 -

1. Сутність, специфіка та класифікація категорій етики (389).
2. Основні категорії військової етики та їхнє значення для виховання особового складу (392).
3. Сутність і особливості професійної етики офіцера (398).

**Змістовий модуль 7.3. Естетика, її предмет і значення
для діяльності військових кадрів**

- 403 -

1. Предмет і зміст естетики як науки (403).
2. Основні категорії естетики (406).
3. Естетика військової діяльності та побуту (412).

ВИСНОВКИ

- 418 -

ПЕРЕДМОВА

На сучасному етапі розвитку людства, що характеризується процесами глобалізації, зростанням ролі засобів збройного насильства у міжнародній політиці, міжцивілізаційними суперечностями і процесами цивілізаційної ідентифікації, кожна людина у суперечливому світі поставлена у складні умови соціального життя. Зростає напруження, пов'язане зі зміною ціннісних орієнтацій, необхідністю пошуку і швидкого знаходження рішень, стресові ситуації – все це проблеми людського буття, збереження і розвитку особистості, її внутрішнього світу. Сучасний етап розвитку характеризується зверненням до гуманістичних ідей: повернення до людини, її потреб та інтересів. Разом з тим професійна підготовка та виховання особистісних якостей людини ставить перед наукою високі вимоги. Сучасність вимагає від людини необхідності розумно, раціонально та відповідально ставитись до навколишнього світу, до власних інтересів, потреб і справ. Кожній людині треба вміти свідомо орієнтуватися в реальності, визначати місце в суспільстві та світі, шукати вирішення проблем реалізації потреб та інтересів. Здатність і здібність розумно мислити не формується автоматично. Їх необхідно відпрацьовувати у процесі вивчення гуманітарних та соціально-економічних наук, насамперед філософії – теоретично сформульованого визначення світогляду, системи найзагальніших теоретичних поглядів на світ та місце людини у світі. Призначення філософії – перебувати в опозиції до емпіричної соціальної дійсності, бачити недосконалість світу повсякденної реальності, суспільних відносин, руйнувати стійкі стереотипи, шукати шляхи гармонізації людини і навколишнього світу.

У підручнику відображено прагнення на основі позитивного досвіду вітчизняних та зарубіжних філософів розкрити найважливіші проблеми філософської дійсності з урахуванням реальностей буття сучасного соціуму, стану і тенденцій воєнно-політичної обстановки у регіоні та світі, гібридної війни проти України, розвитку військової теорії та практики, науки, освіти і культури України, правильно зорієнтуватися, збагнути сенс свого буття і власну відповідальність за захист суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості України. Патріотизм сьогодні є тією духовною складовою, від якої залежить високопрофесійне виконання свого службового обов'язку військовослужбовцями. За допомогою знань з філософії майбутній офіцер зможе знайти культуру бачення проблемних ситуацій; зберігати почуття відповідальності за прийняті рішення; навчитися виражати й обґрунтовувати свою позицію ціннісного відношення до минулого, сьогодення і майбутнього.